

ЗАКОН ЗА ИЗБИРАНЕ НА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Обн., ДВ, бр. 37 от 13.04.2001 г., в сила от 13.04.2001 г.; Решение № 8 от 3.05.2001 г. на Конституционния съд на РБ - бр. 44 от 8.05.2001 г.; изм., бр. 45 от 30.04.2002 г., доп., бр. 28 от 1.04.2005 г., в сила от 1.04.2005 г., изм. и доп., бр. 32 от 12.04.2005 г., в сила от 12.04.2005 г., изм., бр. 38 от 3.05.2005 г., в сила от 12.04.2005 г., изм. и доп., бр. 24 от 21.03.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., изм. и доп., бр. 63 от 4.08.2006 г.

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Този закон определя условията и реда за избиране на народните представители, както и условията и реда за попълване на предсрочно оваканти мандати при прекратяване на пълномощията им.

Чл. 2. Изборите се произвеждат върху основата на общо, равно и пряко избирателно право при тайно гласуване.

Чл. 3. (1) Право да избират народни представители имат българските граждани, навършили 18 години към изборния ден включително, с изключение на поставените под запрещение и на изтърпяващите наказанието лишаване от свобода.

(2) Право да бъдат избирани за народни представители имат българските граждани, които са навършили 21 години към изборния ден включително и нямат друго гражданство, с изключение на поставените под запрещение и на изтърпяващите наказанието лишаване от свобода.

(3) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Държавната комисия по сигурността на информацията проверява включените в листи на партии и коалиции кандидати и независимите кандидати за принадлежност към бившите Държавна сигурност и Разузнавателното управление на Генералния щаб и Разузнавателния отдел на Гранични войски, включително и на техните предшественици и правоприменици в периода след 9 септември 1944 г., и предоставя информацията на съответните ръководства на политическите партии и коалиции и на инициативните комитети, издигнали кандидатури за независими народни представители.

Чл. 4. (1) Всеки избирател има право на един глас.

(2) Гласът на всеки избирател е равен на гласа на всеки друг избирател.

Чл. 5. (1) Изборите се произвеждат в един неработен ден за цялата страна.

(2) Изборите се насрочват от президента на републиката не по-късно от 60 дни преди датата на произвеждането им.

(3) Президентът на републиката утвърждава образци на изборните книжа и ги обнародва в "Държавен вестник" не по-късно от 55 дни преди изборния ден.

Чл. 6. (1) Изборите се произвеждат по пропорционална система с изборни листи на партии, коалиции и независими кандидати, регистрирани в многомандатни избирателни райони.

(2) За разпределение на мандатите между партии и коалиции се използва методът Д'Ондрт на национално ниво.

(3) В разпределението на мандатите участват партиите и коалициите, получили не по-малко от четири на сто от действителните гласове на национално ниво, както и независимите кандидати, получили гласове не по-малко от районната избирателна квота.

Чл. 7. (1) Организационно-техническата подготовка на изборите се осъществява от Министерския съвет и от областните и общинските администрации във взаимодействие с избирателните комисии.

(2) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2006 г.) Министерският съвет може да възложи координацията и изпълнението на дейностите по организационно-техническата подготовка на изборите на определен министър.

(3) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ в частта относно думите "с изключение на разходите по производството на бюлетините за гласуване" - ДВ, бр. 44 от 2001 г., предишна ал. 2, бр. 24 от 2006 г.)

Разходите по подготовката и произвеждането на изборите, с изключение на разходите по производството на бюлетините за гласуване, са за сметка на държавния бюджет по утвърдена план-сметка, съгласувана с Централната избирателна комисия.
-----

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 24 от 2006 г.) Всички заявления, жалби, удостоверения и други книжа по този закон се освобождават от държавни такси.

Глава втора

ИЗБИРАТЕЛНИ КОМИСИИ

Чл. 8. За произвеждане на изборите се образуват следните избирателни комисии:

1. Централна - за цялата страна. Тази комисия се назначава до края на пълномощията на Народното събрание;

2. районни - за всеки изборителен район;
3. секционни - за всяка изборителна секция.

Чл. 9. (1) Централната изборителна комисиия се назначава с указ на президента на републиката в срока по чл. 5, ал. 2 след консултации с парламентарно представените партии и коалиции. Тя е в състав до 25 членове и включва председател, заместник-председатели и секретар.

(2) Представителите на една партия или коалиция не могат да имат мнозинство в Централната изборителна комисиия. Председателят и секретарят са от различни политически партии и коалиции.

Чл. 10. (1) Членовете на Централната изборителна комисиия са лица с висше образование и трябва в мнозинството си да са юристи. За членове на Централната изборителна комисиия се назначават български граждани, които отговарят на условията по чл. 3, ал. 2 .

(2) Член на Централната изборителна комисиия, докато заема длъжността си, не може да бъде народен представител и кандидат за народен представител, съдия във Върховния административен съд, военнослужещ във Въоръжените сили и служител на Министерството на вътрешните работи.

Чл. 11. Членовете на Централната изборителна комисиия получават възнаграждение, което се определя от президента на републиката.

Чл. 12. (1) Не по-късно от 45 дни преди изборния ден Централната изборителна комисиия назначава районните изборителни комисиии по предложение на областните управители, направено след консултации с парламентарно представените партии и коалиции. В консултациите могат да участват и други партии или коалиции. Парламентарно представените политически сили имат право на свои представители във всяка една районна изборителна комисиия.

(2) Предложението на областния управител се прави не по-късно от 50 дни преди изборния ден.

(3) Когато областният управител не е направил предложение в срока по ал. 2, той изпраща незабавно протоколите за консултациите заедно с постъпилите писмени предложения и възражения от партиите или коалициите в Централната изборителна комисиия.

Чл. 13. Районната изборителна комисиия се състои от председател, двама заместник-председатели, секретар и членове. Общият брой на членовете е:

1. (изм. - ДВ, бр. 38 от 2005 г.) за изборителни райони до 9 мандата включително - от 13 до 15;

2. (изм. - ДВ, бр. 38 от 2005 г.) за изборителни райони с 10 и повече мандата - от 17 до 19.

Чл. 14. Секционната изборителна комисия се състои от председател, заместник-председател, секретар и членове. Общият брой на членовете е:

1. за секции до 300 изборители включително - до 7;
2. за секции с повече от 300 изборители - до 9.

Чл. 15. Възнагражденията на районните и секционните изборителни комисии се определят от Централната изборителна комисия.

Чл. 15а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Възнагражденията на членовете на районните и секционните изборителни комисии не се облагат с данъци по Закона за облагане доходите на физическите лица . Осигурителните вноски по Кодекса за социално осигуряване и Закона за здравното осигуряване са за сметка на републиканския бюджет.

Чл. 16. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Централната изборителна комисия, районните изборителни комисии и секционните изборителни комисии имат печат.

Чл. 17. Към Централната изборителна комисия и към районните изборителни комисии могат да се създават работни групи от специалисти. Възнагражденията на специалистите се определят от Централната изборителна комисия.

Чл. 18. (1) Районните изборителни комисии назначават секционните изборителни комисии не по-късно от 25 дни преди изборния ден по предложение на кметовете на общини след консултации с парламентарно представените партии и коалиции. В консултациите могат да участват и други партии и коалиции. Парламентарно представените политически сили имат право на свои представители във всяка една секционна изборителна комисия.

(2) Кметовете правят предложенията си не по-късно от 30 дни преди изборния ден.

(3) Когато кметът не е направил предложение в срока по ал. 2, той изпраща незабавно протоколите за консултациите заедно с постъпилите писмени предложения и възражения от партиите или коалициите в районната изборителна комисия.

(4) Когато районната изборителна комисия не назначи секционните изборителни комисии в срока по ал. 1, тя изпраща незабавно цялата документация в Централната изборителна комисия. Последната назначава секционните изборителни комисии.

Чл. 19. (1) Към предложенията за назначаване на изборителни комисии партиите и коалициите представят списък на лицата, които ще заместят предложените от тях лица, когато последните са в трайна невъзможност да изпълняват функциите си.

(2) Заместването се извършва: за Централната изборителна комисия - с указ на президента на републиката, за районните изборителни комисии - с решение на Централната изборителна комисия, а за секционните изборителни комисии - с решение на районната изборителна комисия.

Чл. 20. (1) За членове на районните и секционните изборителни комисии се назначават лица, които отговарят на изискванията по чл. 3, ал. 1 .

(2) Партиите и коалициите представят писмени предложения за своите представители.

(3) В състава на районните и секционните изборителни комисии не могат да бъдат включвани областни управители и техни заместници, кметове и техни заместници, както и лица по чл. 10, ал. 2 .

(4) Представителите на една партия или коалиция не могат да имат мнозинство в районна или секционна изборителна комисия. Председателят и секретарят са от различни партии и коалиции.

Чл. 21. (1) При изпълнение на своите функции членовете на изборителните комисии са длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс .

(2) Членовете на изборителните комисии имат право да ползват неплатен служебен или платен годишен отпуск по избор за времето, необходимо за работата им в съответната комисия. Отпускът се зачита за трудов или служебен и осигурителен стаж.

(3) Членовете на Централната изборителна комисия и на районните изборителни комисии се осигуряват от работодателите им по смисъла на Кодекса за задължително обществено осигуряване , Закона за здравното осигуряване и Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта от момента на назначаване в съответната комисия до приключване на работата в нея.

(4) Членовете на Централната изборителна комисия и на районните изборителни комисии, регистрирани като безработни, получават и обезщетения по глава четвърта, раздел III от Закона за закрила при безработица и насърчаване на заетостта от момента на назначаване в съответната комисия до приключване на работата в нея.

(5) При изпълнение на функциите си членовете на изборителните комисии не могат да носят отличителни знаци на партии, коалиции и инициативни комитети, както и да провеждат предизборна агитация.

Чл. 22. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Заседанията на изборителните комисии са законни, когато на тях присъстват повече

от половината от членовете им. Решенията се вземат с мнозинство две трети от присъстващите.

(2) Решенията на избирателните комисии се подписват от председателя и секретаря. Когато един от тях отсъства, решението се подписва от заместник-председател.

(3) За заседанията на избирателните комисии се съставя протокол, който се подписва по реда на ал. 2.

(4) На заседанията на районните избирателни комисии могат да присъстват застъпници. Изказаните от тях становища, мнения и възражения се записват в протокола.

Чл. 23. (1) Централната избирателна комисия:

1. следи за изпълнението на този закон на територията на страната и в дипломатическите представителства в чужбина;

2. упражнява методическо ръководство и контрол върху дейността на районните и секционните избирателни комисии;

3. поддържа страница в Интернет, в която публикува решения, методически указания, предварителни и окончателни резултати от изборите и други документи и данни;

4. определя условията и реда за гласуване на българските граждани в чужбина не по-късно от 50 дни преди изборния ден;

5. назначава районните избирателни комисии, както и секционни избирателни комисии в случаите, когато районната избирателна комисия не ги е назначила в установения срок;

6. (изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) регистрира партии и коалиции за участие в изборите и им издава удостоверения;

7. (нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) утвърждава техническия образец на изборната бюлетина и определя условията и реда за отпечатване на бюлетините;

8. (предишна т. 7 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) разглежда жалби против решения и действия на районните избирателни комисии, произнася се по тях в тридневен срок с окончателно решение и го обявява незабавно;

9. (предишна т. 8 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) определя условията и реда за участие на наблюдатели не по-късно от 50 дни преди изборния ден и им издава удостоверения;

10. (предишна т. 9, доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) приема и обнародва в "Държавен вестник" методика за определяне на броя на мандатите в избирателните райони и методика за определяне на резултатите от гласуването не по-късно от 55 дни преди изборния ден;

11. (предишна т. 10 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) определя броя на мандатите в многомандатните избирателни райони въз основа на

единна норма на представителство за цялата страна в зависимост от броя на населението;

12. (предишна т. 11 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) определя условията и реда за възлагане чрез конкурс на компютърната обработка на резултатите от изборите не по-късно от 54 дни преди изборния ден;

13. (предишна т. 12 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) възлага чрез конкурс компютърната обработка на резултатите от изборите не по-късно от 40 дни преди изборния ден;

14. (предишна т. 13 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) издава методически указания за работата на районните и секционните избирателни комисии по прилагане на този закон;

15. (предишна т. 14 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) определя условията и реда за извършване на социологически проучвания в изборния ден не по-късно от 20 дни преди изборния ден;

16. (предишна т. 15 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) обявява резултатите от изборите и издава удостоверения на избраните народни представители по пропорционалната система;

17. (предишна т. 16 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) обнародва в "Държавен вестник" резултатите от изборите незабавно след обявяването им;

18. (предишна т. 17 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) определя реда за проверка за двойно гласуване и възлага на колектив от експерти извършването ѝ;

19. (предишна т. 18, изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) предоставя резултатите от проверката по т. 18 на заинтересуваните лица и при установяване на двойно гласуване сезира прокуратурата;

20. (предишна т. 19 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) предоставя на участниците в изборите на магнитен носител резултатите от гласуването по избирателни секции за цялата страна и ги публикува в Интернет;

21. (предишна т. 20 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) публикува резултатите от изборите по избирателни секции за цялата страна в специален бюлетин и на магнитен носител не по-късно от 40 дни след изборния ден;

22. (предишна т. 21 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) предава по-късно един екземпляр от протоколите на секционните и районните избирателни комисии в Държавния архивен фонд;

23. (нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) организира и провежда чрез средствата за масово осведомяване разяснителна кампания относно правата и задълженията на гражданите в подготовката и произвеждането на изборите.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Решенията на Централната избирателна комисия се съобщават чрез публикуване в бюлетин на

Българската телеграфна агенция и в Интернет страницата на Централната избирателна комисия.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Решенията на Централната избирателна комисия по ал. 1, т. 5, 6, 9, 13 и 15 могат да се обжалват в тридневен срок от съобщаването им пред Върховния административен съд. В тридневен срок Върховният административен съд се произнася с решение, което е окончателно.

Чл. 24. (1) Районната избирателна комисия:

1. следи за изпълнението на този закон на територията на многомандатния избирателен район;

2. назначава секционните избирателни комисии;

3. следи и контролира изготвянето и обявяването на избирателните списъци, образуването на избирателните секции, отпечатването на бюлетините и издаването на удостоверения за гласуване на друго място;

4. следи за осигуряване на условия за гласуване на лица с физически увреждания;

5. (изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) следи за своевременното и правилното образуване на избирателните секции;

6. регистрира кандидатски листи на партии, коалиции и независими кандидати и ги обявява публично;

7. регистрира застъпници на кандидатите за народни представители;

8. проверява подписките за подкрепа на независимите кандидати;

9. (отм. - ДВ, бр. 45 от 2002 г.);

10. (отм. - ДВ, бр. 45 от 2002 г.);

11. (изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) снабдява секционните избирателни комисии с избирателни кутии, бюлетини за гласуване, формуляри на протоколи, извлечения и чернови, като контролира тяхното съхранение, разпределение по секции и транспортиране;

12. (доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) разглежда жалби против решения и действия на секционните избирателни комисии и се произнася по тях незабавно, до един час от постъпване на жалбата и преди края на изборния ден;

13. установява резултатите от гласуването в избирателния район;

14. обявява избраните независими кандидати и им издава удостоверения;

15. предава на Централната избирателна комисия секционните протоколи, районния протокол и други книжа.

(2) Решенията на районната избирателна комисия се обявяват на общодостъпно място в сградата, в която тя се помещава.

(3) Решенията на районната изборителна комисия по ал. 1, т. 2, 6, 7 и 8 могат да се обжалват в тридневен срок от обявяването им пред Централната изборителна комисия. Последната в тридневен срок се произнася с решение, което се обявява незабавно и е окончателно.

Чл. 25. (1) Секционната изборителна комисия:

1. следи за спазване на този закон в изборното помещение и в района на секцията;

2. съдейства за подреждане на изборното помещение според изискванията на закона и с оглед осигуряване на достъп до гласуване на лица с физически увреждания;

3. осигурява свободното и спокойно протичане на гласуването в изборителната секция;

4. преброява гласовете, изготвя протокол за резултата от гласуването в изборителната секция и го предава на районната изборителна комисия в срок 24 часа след приключване на гласуването;

5. предава останалите книжа и материали на общинската администрация в срока по т. 4;

6. (доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) разглежда жалби, по които се произнася незабавно и решението се съобщава на жалбоподателя веднага;

7. обявява на публично място резултатите от гласуването.

(2) Указанията на председателя на секционната изборителна комисия са задължителни за всички граждани в изборното помещение. Тези указания могат да бъдат отменени с решение на секционната изборителна комисия.

(3) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Решението на секционната изборителна комисия, свързано с недопускане на изборител до гласуване, може да се обжалва пред районната изборителна комисия.

Глава трета

ИЗБИРАТЕЛНИ СПИСЪЦИ

Чл. 26. (1) Изборителните списъци се съставят от общинските администрации по населените места, в които се води регистър на населението, и се подписват от кмета на общината, съответно от кмета на кметството или от кметския наместник, и от секретаря на общината. В градовете с районно деление изборителните списъци се подписват от кмета и секретаря на района.

(2) Всеки изборител се вписва само в един изборителен списък.

Чл. 27. (1) Изборителните списъци се съставят поотделно за всяка изборителна секция. Те се отпечатват въз основа на Националния регистър на населението от Главна дирекция

"Гражданска регистрация и административно обслужване" към Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

(2) Избирателните списъци се съставят по постоянен адрес.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) В списъците се вписват по азбучен ред имената на избирателя, единният граждански номер, постоянният адрес или настоящият адрес, когато избирателят е направил искане по чл. 36, ал. 7, видът и номерът на документа за самоличност и се обособява графа "Забележки".

(4) В списъците се включват всички български граждани, които отговарят на условията по чл. 3, ал. 1.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Когато в предходните шест месеца до изборния ден бъде променено наименованието на населеното място, улицата, жилищния комплекс или номерацията на жилищната сграда, общината изготвя списък на промените, който се предоставя на секционните комисии.

Чл. 28. (1) От избирателните списъци се заличават имената на гражданите, които до изборния ден са загубили правото си да избират или са починали.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Заличават се също и имената на гражданите, които са заминали в чужбина не по-малко от два месеца преди изборния ден и не са се завърнали до предаването на списъците на секционните избирателни комисии.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" към Министерството на правосъдието предоставя на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" към Министерството на регионалното развитие и благоустройството данни за лицата, изтърпяващи наказание лишаване от свобода за автоматизираното им заличаване от избирателните списъци. Информацията се предоставя 45 дни преди отпечатване на списъците за обявяване и 15 дни преди изборния ден.

(4) В избирателните списъци се дописват имената на гражданите, които имат право да гласуват в съответната секция, но са пропуснати.

(5) Дописването се извършва от органите по чл. 26, ал. 1 до предаването на списъците на секционните избирателни комисии по писмено искане на избирателя или в изборния ден - от секционната избирателна комисия по искане на избирателя и след представяне на документ за самоличност.

(6) Когато лицата по ал. 2 се завърнат в страната след изготвяне на избирателния списък, те се вписват отново в него по реда на ал. 4 и 5.

(7) Лицата, които са изтърпели наказание лишаване от свобода или не са вече под запрещение, се вписват в избирателните списъци

след представяне на съответен документ в общината или района, или кметството.

(8) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Отказът за заличаване или дописване се съобщава на заявителя незабавно и може да се обжалва пред районния съд в двудневен срок от съобщението. Съдът разглежда жалбата в открито заседание в двудневен срок от постъпването ѝ с призоваване на жалбоподателя и на органите по чл. 26, ал. 1 и постановява решение, което се обявява незабавно и е окончателно.

(9) Отказът на секционната избирателна комисия да извърши дописване по ал. 5 може да се обжалва пред районната избирателна комисия, която се произнася по жалбата незабавно.

Чл. 29. (1) Избирателните списъци се обявяват от органите по чл. 26, ал. 1 не по-късно от 40 дни преди изборния ден на видно място в района на съответната избирателна секция. В тях не се отбелязват единните граждански номера и номерата на документите за самоличност на избирателите.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 45 от 2002 г.).

Чл. 30. (1) Наборните военнослужещи във Въоръжените сили се вписват в избирателните списъци на най-близките до военното поделение избирателни секции.

(2) Списък на лицата по ал. 1 се съставя и подписва от командира на поделението и не по-късно от 45 дни преди изборния ден се изпраща на кмета на общината или района или кметството за вписване в избирателните списъци.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.).

(4) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Министерството на отбраната изпраща на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" към Министерството на регионалното развитие и благоустройството данни за наборните военнослужещи за автоматизирано изключване от избирателните списъци по постоянен адрес.

Чл. 31. (1) Наборни военнослужещи, които са в отпуск в изборния ден и се намират в населеното място по постоянния си адрес, се вписват в избирателния списък на секцията, ако са били заличени.

(2) При разрешаване на отпуск по ал. 1 командирът на поделението незабавно уведомява кмета на общината или района или кметството, където се намира поделението, за заличаване на военнослужещия от избирателния списък по чл. 30, ал. 1 .

(3) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Когато във военното поделение след изпращане на списъка по чл. 30, ал. 2 , но преди предаване на списъците на секционните избирателни комисии са

преведени наборни военнослужещи от други поделения или новопостъпили, командирът на поделението писмено уведомява органите по чл. 26, ал. 1 за вписване в избирателните списъци по чл. 30, ал. 1 . В този случай командирът на поделението, от което са преведени военнослужещите, незабавно уведомява кмета на общината, кметството или района по местонахождение на повереното му поделение за заличаване на тези лица от избирателните списъци.

Чл. 32. (1) Всеки избирател може да поиска отстраняване на непълноти и грешки в избирателния списък с писмено заявление до кмета на общината или района или кметството.

(2) Заявленията се приемат от съответната администрация най-късно седем дни преди изборния ден.

(3) Кметът на общината или района или кметството разглежда заявлението в двудневен срок и се произнася по него с мотивирано решение, което обявява незабавно на публично място.

(4) Всеки заинтересуван може да обжалва решението пред районния съд в двудневен срок. Съдът разглежда жалбата в открито заседание в двудневен срок с призоваване на жалбоподателя и кмета и постановява решение, което е окончателно и се обявява незабавно.

Чл. 33. (1) Избирателни списъци в лечебни и здравни заведения, почивни домове, домове за стари хора и други такива, както и на плавателни съдове под български флаг, се съставят от ръководителя на заведението или дома, съответно от капитана на плавателния съд.

(2) Ръководителят на заведението или дома или капитанът на плавателния съд уведомява за включените в списъка лица органите по чл. 26, ал. 1 , за да бъдат заличени от избирателните списъци по постоянния им адрес.

Чл. 34. Ръководителите на места за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода и за задържане под стража съставят избирателни списъци на задържаните под стража лица, спрямо които няма влязла в сила присъда.

Чл. 35. (1) Българските граждани, живеещи в чужбина, които се намират в страната в изборния ден, могат да гласуват по постоянния си адрес. Когато тези лица са били заличени от избирателните списъци преди предаването им на секционните избирателни комисии, те отново се вписват в списъците от органите по чл. 26, ал. 1 .

(2) Когато лицата по ал. 1 са пристигнали в страната не по-рано от 24 часа преди предаване на избирателния списък на секционната избирателна комисия, те се вписват в избирателния списък от секционната избирателна комисия след представяне на документ за

самоличност, който удостоверява влизането им в страната в този срок.

Чл. 36. (1) Удостоверения за гласуване на друго място се издават от органите по чл. 26, ал. 1 в един екземпляр на избиратели, които предварително писмено заявят, че няма да гласуват в секцията по постоянния си адрес.

(2) Удостоверенията се издават не по-късно от 10 дни преди изборния ден.

(3) Получилите удостоверения лица се заличават от избирателния списък.

(4) За издадените удостоверения се води нарочен регистър.

(5) Избирателите с удостоверения за гласуване на друго място се вписват от секционната избирателна комисия по местопребиваването им в деня на изборите в допълнителен избирателен списък, който се подписва от председателя и секретаря. Към този списък се прилагат удостоверенията за гласуване на друго място.

(6) Избирател, получил удостоверение за гласуване на друго място, може да гласува в секцията по постоянния си адрес. Комисията го вписва в допълнителния списък, към който прилага и удостоверението по ал. 1.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Избирател, чийто постоянен и настоящ адрес са в различни населени места, може да поиска да бъде вписан в избирателния списък по настоящ адрес не по-късно от 15 дни преди изборния ден. Искането се прави писмено пред органите по чл. 26, ал. 1 по настоящия адрес на лицето.

(8) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Органът по чл. 26, ал. 1 по настоящ адрес предава информация за подадените искания по ал. 7 на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" към Министерството на регионалното развитие и благоустройството не по-късно от 12 дни преди изборния ден за автоматизирано включване на избирателя в избирателните списъци по настоящ адрес и заличаването му от избирателния списък по постоянен адрес.

(9) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Избирател, който е ученик или студент, може да гласува в избирателна секция по избор в населеното място, където се обучава, когато то е различно от населеното място по постоянен адрес, след представяне на документ за самоличност, надлежно заверена за съответната учебна година ученическа книжка или надлежно заверена за съответния семестър студентска книжка и декларация по образец, че не е гласувал и няма да гласува на друго място. Ученическата или студентската книжка се

подпечатва с печата на секционната изборителна комисия и се подписва от член на комисията.

Чл. 37. (1) Изборителните списъци за гласуване в чужбина се съставят от ръководителите на дипломатическите представителства въз основа на заявено лично желание за участие най-късно до деня на изборите.

(2) Изборител, които не е включен в изборителния списък до изборния ден, се вписва в списъка от секционната изборителна комисия.

Чл. 38. (1) Поправките в изборителните списъци се обявяват незабавно.

(2) Заличаването от изборителните списъци става преди отпечатването им автоматизирано, а след отпечатването им - с хоризонтална черта така, че заличеното име да се чете.

Глава четвърта

ИЗБИРАТЕЛНИ РАЙОНИ И ИЗБИРАТЕЛНИ СЕКЦИИ

Чл. 39. (1) За произвеждане на изборите територията на страната се разделя на 31 многомандатни изборителни райони, в това число три в област София-град и два в област Пловдив. Останалите изборителни райони съвпадат с границите на областите.

(2) Наименованията, границите и номерацията на изборителните райони се определят от президента на републиката не по-късно от 55 дни преди изборния ден.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Централната изборителна комисия определя броя на мандатите за всеки изборителен район въз основа на единна норма на представителство за страната според броя на населението не по-късно от 50 дни преди изборния ден, като използва и метода на най-големия остатък, по данните за преброяване на населението на Република България от 2001 г.

Чл. 40. (1) Гласуването и преброяването на гласовете се извършва по изборителни секции.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Кметът на общината образува със заповед изборителните секции на територията на общината не по-късно от 55 дни преди изборния ден и утвърждава тяхната номерация.

(3) Заповедта на кмета се обявява публично. Тя може да бъде обжалвана пред областния управител в тридневен срок, който се произнася окончателно в тридневен срок.

Чл. 41. (1) В една изборителна секция се включват до 1000 изборители.

(2) В населените места се образуват толкова секции, колкото пъти числото 1000 се съдържа в броя на изборителите. При наличие на остатък може да се образува допълнителна секция.

(3) При териториално обособени населени места кметът на общината може да образува секции с не по-малко от 20 избиратели.

(4) Избирателните секции в градовете с районно деление се съобразяват с границите на района.

(5) В лечебни и здравни заведения, почивни домове, домове за стари хора и други такива и в намиращи се извън страната плавателни съдове под български флаг се образуват избирателни секции при наличие на не по-малко от 20 избиратели.

(6) Избирателните секции по ал. 5 се образуват от ръководителите на заведенията и домовете и от капитаните на плавателните съдове.

(7) Задържаните под стража, спрямо които няма влязла в сила присъда, могат да гласуват в местата за задържане, когато там е възможно да се създаде избирателна секция по реда на ал. 5.

(8) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г., бр. 63 от 2006 г.) Ръководителите на дипломатическите и консулските представителства в чужбина образуват избирателни секции:

1. в населените места, където има дипломатическо или консулско представителство;

2. в населените места извън т. 1 - при наличие на не по-малко от 100 избиратели, заявили лично желанието си да гласуват не по-късно от 20 дни преди изборния ден в писмена форма чрез саморъчно подписано заявление - подадено лично, чрез писмо или в електронна форма до посолството на Република България или консулската служба за съответната държава; в заявлението се посочват трите имена по паспорт или военна карта на избирателя, заявил желание да гласува, единният граждански номер, адрес на пребиваване в съответната държава, както и постоянният адрес на лицето в Република България; ръководителят на дипломатическото представителство изпраща информация до Министерството на външните работи, съдържаща трите имена, единния граждански номер и постоянния адрес в Република България на заявителите и държавата; Министерството на външните работи изпраща обобщените данни от всички държави до Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" към Министерството на регионалното развитие и благоустройството не по-късно от 15 дни преди изборния ден, за да бъдат автоматизирано заличени от избирателните списъци за гласуване в Република България; лицата, заявили, че ще гласуват в чужбина, не могат да бъдат дописвани в избирателните списъци в страната в изборния ден;

3. по тяхна преценка.

(9) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Когато броят на избирателите, заявили желанието си да гласуват по ал. 8, т. 2, е повече от 1000 в едно населено място, се образува нова избирателна секция.

Чл. 42. Капитаните на плавателните съдове под български флаг, които напускат страната до 19,00 ч. в деня преди изборите, получават изборните книжа и материали от районната избирателна комисия по местопребиваването на кораба.

Глава пета

КАНДИДАТИ ЗА НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Чл. 43. (1) Кандидати за участие в изборите се издигат от партии и коалиции или от инициативни комитети за издигане на независими кандидати.

(2) Кандидатите за народни представители, издигнати от партии и коалиции, се подреждат в кандидатски листи по многомандатни избирателни райони. Всеки независим кандидат образува самостоятелна кандидатска листа.

(3) Кандидатските листи на партиите и коалициите се подреждат и предлагат за регистриране от техните централни ръководства.

(4) Коалициите участват в изборите с обща кандидатска листа във всеки отделен многомандатен избирателен район. Участващите в тях партии не могат да участват със самостоятелни листи.

(5) Броят на кандидатите в една кандидатска листа не може да надхвърля удвоения брой мандати в многомандатния избирателен район.

Чл. 44. (1) Кандидат за народен представител може да бъде предложен за регистриране само от една партия или коалиция най-много в два многомандатни избирателни района.

(2) Когато кандидат бъде регистриран от повече от една партия или коалиция, действителна е първата по време регистрация.

(3) Когато кандидат по ал. 1 бъде регистриран в повече от два избирателни района, действителни са първите две по време регистрации.

(4) Независим кандидат може да бъде предложен за регистриране само от един инициативен комитет и само в един многомандатен избирателен район.

(5) Когато независим кандидат бъде регистриран в повече от един избирателен район, действителна е първата по време регистрация.

(6) Районните избирателни комисии уведомяват Централната избирателна комисия за извършените регистрации не по-късно от 24 часа след изтичане на срока за регистрациите.

(7) Централната изборителна комисия констатира и обявява за недействителни извършените в нарушение на ал. 2, 3 и 5 регистрации. Обявява решението си в тридневен срок и уведомява незабавно районната изборителна комисия и съответните кандидати, партии и коалиции и инициативни комитети.

Чл. 45. (1) Регистрирането на кандидатските листи се извършва от районните изборителни комисии в отделен регистър след представяне на следните документи:

1. предложение на централното ръководство на партията, коалицията или инициативния комитет;

2. заявления от кандидатите, че са съгласни да бъдат регистрирани от предложилите ги партии, коалиции или инициативни комитети;

3. декларации от кандидатите, че отговарят на условията по чл. 3, ал. 2, в които посочват своя постоянен адрес и единен граждански номер.

(2) Регистрирането на кандидатските листи в районните изборителни комисии се извършва не по-късно от 30 дни преди изборния ден.

Чл. 46. (1) Независим кандидат за народен представител може да се регистрира само в един многомандатен изборителен район, когато кандидатурата му е подкрепена от необходимия брой изборители с постоянен адрес на територията на района, както следва:

1. за район до 4 мандата включително - 1100 изборители;

2. за район с 5 мандата - 1200 изборители;

3. за район с 6 мандата - 1300 изборители;

4. за район със 7 мандата - 1400 изборители;

5. за район с 8 мандата - 1500 изборители;

6. за район с 9 мандата - 1600 изборители;

7. за район с 10 мандата - 1700 изборители;

8. за район с 11 мандата - 1800 изборители;

9. за район с 12 мандата - 1900 изборители;

10. за район с 13 и повече мандата - 2000 изборители.

(2) Независим кандидат не може да бъде включван в листите на партии и коалиции.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) За издигане на независим кандидат се образува инициативен комитет от трима до седем изборители с постоянен адрес на територията на изборителния район. Инициативният комитет се регистрира в районната изборителна комисия и представя в Сметната палата в срок 5 дни след регистрацията си банкова сметка за приходите и разходите по

обслужване на предизборната кампания. Всеки избирател може да участва само в един инициативен комитет.

(4) Избирател, който подкрепя участието в изборите на независим кандидат, удостоверява това с подписа си пред член на инициативния комитет. Избирателят посочва също имената, единния граждански номер и постоянния си адрес.

(5) Член на инициативния комитет по ал. 4 носи отговорност по смисъла на Наказателния кодекс за верността на положените пред него подписи.

(6) Подписката се предава на районната избирателна комисия не по-късно от 27 дни преди изборния ден.

Чл. 47. (1) В срок не по-късно от 24 дни преди изборния ден районната избирателна комисия установява резултата от подписките по чл. 46 и незабавно уведомява Централната избирателна комисия.

(2) Когато районната или Централната избирателна комисия установят, че независим кандидат не е подкрепен от необходимия брой избиратели, регистрацията му се анулира с решение, което незабавно се изпраща на инициативния комитет. Когато решението е взето от Централната избирателна комисия, тя незабавно го изпраща на районната избирателна комисия.

Чл. 48. (1) Когато не са спазени изискванията на този закон, районната избирателна комисия отказва да извърши регистрация на кандидати, кандидатски листи и инициативни комитети, като писмено мотивира решението си и го съобщава незабавно.

(2) Отказът по ал. 1 може да се обжалва пред Централната избирателна комисия в тридневен срок от съобщаването му.

(3) При отказ за регистрация или при обявяване на недействителност на регистрация на кандидат от листа на партия или коалиция последната може не по-късно от 10 дни от деня на отказа или обявяване на недействителността, но не по-късно от седем дни преди изборния ден да предложи за регистриране нов кандидат.

(4) Когато някой от кандидатите в регистрирана листа на партия или коалиция почине или изпадне в трайна невъзможност да участва в изборите, партията или коалицията може да предложи нов кандидат по реда на ал. 3.

(5) (Отм. - ДВ, бр. 45 от 2002 г.).

Чл. 49. (1) Партиите могат да участват в изборите самостоятелно или в коалиция с други партии и коалиции.

(2) Всяка партия и коалиция може да участва в изборите само в една коалиция във всичките избирателни райони.

Чл. 49а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) За участие в изборите партиите, коалициите и инициативните комитети внасят избран безлихвен депозит по сметка в Българската народна банка.

(2) Депозитът по ал. 1 е в размер:

1. 20 000 лв. - за партиите;
2. 40 000 лв. - за коалициите;
3. 5000 лв. - за инициативните комитети.

(3) В 7-дневен срок от обявяване на окончателните резултати от изборите с решение на Централната избирателна комисия депозитът се възстановява на политическите партии и коалиции, които са получили не по-малко от 1 на сто от действителните гласове на национално ниво, както и на инициативните комитети, чиито кандидати са получили гласове не по-малко от една четвърт от районната избирателна квота.

Чл. 50. (1) До участие в изборите се допускат партиите и коалициите, регистрирани в Централната избирателна комисия.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Не по-късно от 46 дни преди изборния ден централните ръководства на партиите и коалициите представят заявления за регистрация, в които посочват пълното и/или съкратено наименование за отпечатване върху бюлетината.

(3) (Доп.- ДВ, бр. 28 от 2005 г., изм., бр. 32 от 2005 г.) Към заявлението партията представя:

1. заверен препис от решението на Софийския градски съд за вписване на партията в регистъра на политическите партии;
2. удостоверение за актуално състояние към датата на насрочване на изборите;
3. копие от броя на "Държавен вестник", в който е обнародвано решението за регистрацията на партията, или други документи според изискванията на действащото към момента на регистрацията й законодателство;
4. образец от подписите на представляващите партията лица и образец от печата на партията;
5. банков документ за внесен депозит съгласно чл. 49а ;
6. списък, съдържащ трите имена, единния граждански номер и саморъчен подпис на не по-малко от 5000 избиратели, подкрепящи регистрацията;
7. удостоверение от Сметната палата за внесени финансови отчети от датата на регистрацията на политическата партия, но за не повече от последните три последователни години.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Към заявлението коалицията представя:

1. документите по ал. 3, т. 1, 2, 3, 4 и 7 за всяка от участващите в нея партии;

2. решение за образуването, подписано от представляващите партиите лица;

3. образец от подписите на лицата, които представляват коалицията, и образец от печата на коалицията, когато има такъв;

4. банков документ за внесен депозит съгласно чл. 49а ;

5. списък, съдържащ трите имена, единния граждански номер и саморъчен подпис на не по-малко от 5000 избиратели, подкрепящи регистрацията.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато коалицията включва в състава си друга коалиция, последната представя документите по ал. 4. Представят се и документите по ал. 3, т. 1, 2, 3, 4 и 7 за останалите партии в коалицията, както и решение за нейното образуване.

(6) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Централната избирателна комисия извършва проверка на документите и списъците по ал. 3 и 4 и при установяване на нередовности дава указания за отстраняването им.

(7) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Срокът за отстраняване е тридневен.

(8) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) В случай на неизпълнение на указанията по ал. 6 в срок Централната избирателна комисия отказва регистрация.

(9) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Отказът за регистрация подлежи на обжалване пред Върховния административен съд по реда на чл. 23, ал. 3 .

(10) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Централната избирателна комисия изпраща на районните избирателни комисии списък на регистрираните партии и коалиции.

Чл. 50а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Наименованието и/или абревиатурата на коалиция не може да повтаря наименованието и/или абревиатурата на партия, регистрирана преди 1 януари 2005 г. по Закона за политическите партии , включително чрез прибавянето към тях на думи, букви, цифри или други знаци.

(2) Забраната по ал. 1 не се прилага, когато наименованието и/или абревиатурата на коалицията повтаря наименованието и/или абревиатурата на някоя от участващите в състава ѝ партии.

(3) В случай, че не са спазени изискванията на ал. 1 и 2, Централната избирателна комисия прилага процедурата по чл. 50, ал. 6, 7, 8 и 9 .

Чл. 51. Всеки кандидат за народен представител може да има застъпници, които го подпомагат и представляват неговите интереси пред държавните органи, обществените организации и избирателните комисии.

Чл. 52. (1) Кандидатите за народни представители, които заемат държавна служба, прекъсват изпълнението ѝ след регистрацията си и получават по избор неплатен служебен или платен годишен отпуск за периода от регистрацията до обявяване на резултатите от изборите включително.

(2) Отпускът се зачита за трудов или служебен и осигурителен стаж.

(3) Когато регистрацията е анулирана, отпускът по ал. 1 се прекъсва от деня на анулирането. Когато анулирането е отменено, се счита, че отпускът не е прекъсван.

(4) Избраните кандидати, работещи в държавни или общински учреждения, предприятия, търговски дружества с държавно или общинско участие повече от 50 на сто или организации, имат право след прекратяване на пълномощията им да заемат предишната си длъжност, а в случаите, когато тя е закрыта - друга равностойна длъжност в същото или с тяхно съгласие в друго държавно или общинско учреждение, предприятие, търговско дружество с държавно или общинско участие повече от 50 на сто или организация.

(5) Когато предишната длъжност на избрания кандидат е заета от друго лице, трудовото правоотношение с това лице се прекратява без предизвестие.

(6) Разпоредбите на ал. 1 не се отнасят до министрите и министър-председателя. Техните правомощия продължават и след регистрирането им като кандидати за народни представители.

Чл. 53. (1) По време на предизборната кампания регистрираните кандидати за народни представители и застъпниците не могат да бъдат задържани и привлечени към наказателна отговорност освен в случаите на заварено тежко престъпление.

(2) От регистрирането на кандидатските листи до обявяване на резултатите от изборите кандидатите за народни представители и застъпниците имат качество на длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс.

(3) Когато регистрацията на кандидат за народен представител е анулирана, правата и задълженията му по ал. 1 и 2 се прекратяват от деня на анулирането. Прекратяването е в сила и за неговите застъпници.

Глава шеста

ПРЕДИЗБОРНА КАМПАНИЯ

Чл. 54. Предизборната кампания започва 30 дни преди и приключва 24 часа преди изборния ден.

Чл. 55. (1) Гражданите, партиите и коалициите, инициативните комитети, кандидатите и техните застъпници имат свобода на

агитация в устна и писмена форма на предизборни събрания и чрез средствата за масово осведомяване.

(2) Предизборната агитация се води на официалния език.

(3) Предизборните събрания са публични. За реда при провеждането им отговарят организаторите и органите на Министерство на вътрешните работи.

(4) Държавните и общинските служители, военнослужещите от Въоръжените сили, служителите на Министерство на вътрешните работи, съдиите, прокурорите и следователите, както и лицата на изборна длъжност в синдикалните организации не могат да провеждат предизборна агитация.

(5) Министърът на отбраната съвместно с Централната избирателна комисия определя реда, по който наборните военнослужещи се запознават с програмите на партиите, коалициите и кандидатите. Не се допуска провеждането на предизборна агитация във военните поделения. Командирите на поделения осигуряват на наборните военнослужещи свободен достъп до печата, радиото и телевизията в свободното време, а така също и в рамките на гарнизонните отпуски и достъп до други прояви на предизборната кампания в населеното място на гарнизона.

Чл. 56. Независимите кандидати и партиите и коалициите, допуснати до участие в изборите, имат право на еднакъв достъп до източниците на информация, която им е необходима за целите на предизборната кампания.

Чл. 56а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Печатните издания предоставят едни и същи условия и цени за платени публикации на всички регистрирани за участие в изборите партии, коалиции и независими кандидати. Тарифите се обявяват най-късно 40 дни преди датата на изборите.

(2) Всяка публикация по ал. 1 се извършва при условията на предварително заплащане преди публикуването ѝ в съответното печатно издание.

Чл. 57. (1) Главен редактор на ежедневник или периодично издание, публикувал материал, накърняващ правата и доброто име на кандидат, е длъжен в първия брой след получаването на отговор да го публикува.

(2) Публикуването на отговора става на същото място и със същия шрифт.

(3) Отговорът се публикува безплатно до обема на материала, на който отговаря.

Чл. 58. (1) По време на предизборната кампания кандидатите, партиите и коалициите и инициативните комитети могат да изготвят и разпространяват плакати, реклами, обръщения и други

агитационни материали. На всеки агитационен материал задължително се отбелязва от чие име се издава.

(2) Агитационните материали се поставят на определени от кмета места, а на сгради и огради - с разрешение на собственика или управителя на имота.

(3) Забранява се използването на държавния и общинския транспорт за предизборна агитация.

(4) Забранява се използването на агитационни материали, които застрашават живота и здравето на гражданите, частната, общинската и държавната собственост и безопасността на движението, както и на материали, които накърняват добрите нрави, честта и доброто име на кандидатите.

(5) Забранява се унищожаването и заличаването на агитационни материали, поставени по установения в този закон ред, до края на изборния ден.

(6) Кметът на общината, района или кметството или кметският заместник по решение на районната изборителна комисия и при необходимост със съдействие на органите на Министерство на вътрешните работи премахва или изземва агитационните материали, поставени в нарушение на този закон. Премахването на такива материали в изборния ден може да става и по решение на секционните изборителни комисии.

Чл. 59. (1) Не се допуска предизборна агитация от 24 часа преди изборния ден до 20,00 часа в изборния ден.

(2) Резултати от допитвания до общественото мнение по повод на изборите не могат да се огласяват в периода по ал. 1.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Социологически проучвания в изборния ден се извършват извън сградите, в които се помещават изборителните секции, чрез интервю с гласували изборители, когато това не създава затруднения за изборния процес. Резултатите от проучванията могат да се оповестят след обявяване края на изборния ден от Централната изборителна комисия.

(4) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Разрешения за провеждане на социологически проучвания се издават от Централната изборителна комисия най-малко 15 дни преди изборния ден.

Чл. 60. (1) Предизборните програми на радио- и телевизионните оператори започват 30 дни преди и приключват 24 часа преди изборния ден.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Предизборната кампания се отразява от Българската национална телевизия и Българското национално радио под формата на клипове, диспути и хроники.

(3) Не се разрешава използването на програмите на Българска национална телевизия и Българско национално радио за целите на

предизборната кампания извън времето, определено за посочените в ал. 2 форми.

(4) Ръководствата на Българска национална телевизия и Българско национално радио са длъжни да спазват принципите за равенство и обективност при отразяване на проявите на партиите, коалициите и кандидатите за народни представители в информационните си емисии.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Екипите, формите и темите на диспутите се определят съвместно от генералните директори на Българска национална телевизия и Българско национално радио и упълномощени представители на партиите и коалициите. Тези условия се одобряват от Централната изборителна комисия не по-късно от 31 дни преди изборния ден.

Чл. 61. В предизборната кампания по Българска национална телевизия и Българско национално радио се забранява използването на елементи от търговска реклама, както и участие на кандидати и представители на партии и коалиции в излъчваните търговски реклами.

Чл. 62. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Редът на представянето на партиите и коалициите в различните форми на предизборната кампания се определя от Централната изборителна комисия чрез жребий за всяка една от тях поотделно, който се провежда в присъствие на представители на политическите партии и предизборните коалиции, регистрирали кандидати за народни представители, и на представители на Българската национална телевизия и Българското национално радио.

(2) Определеният от жребия ред се обявява от Централната изборителна комисия по реда за обявяване на решенията ѝ не по-късно от 31 дни преди изборния ден.

Чл. 63. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Предизборната кампания по Българската национална телевизия и Българското национално радио започва и завършва с клипове на партиите и коалициите или на техни кандидати с продължителност до една минута.

Чл. 64. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Предизборната кампания на партиите и коалициите се отразява от Българска национална телевизия и Българско национално радио чрез хроники и клипове.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Хрониките се излъчват ежедневно за предизборните прояви на партиите и коалициите или на техните кандидати. Те се разделят на блокове за парламентарно представените и извънпарламентарните партии и коалиции, регистрирали кандидати за народни представители, при спазване

принципа на равнопоставеност. Времетраенето на излъчването за всяка отделна партия и коалиция е до една минута.

(3) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Времето за излъчване на хрониките и клиповете се определя по споразумение между ръководствата на Българската национална телевизия, Българското национално радио и на политическите партии и коалиции, регистрирали кандидати или упълномощени от тях представители.

Чл. 65. (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Българската национална телевизия и Българското национално радио предоставят на кандидатите за народни представители и на представителите на партиите и коалициите, регистрирали кандидати за народни представители, телевизионно и радиовреме за провеждане на диспути по предварително съгласувани теми. Провеждат се по два диспута на седмица (осем за цялата предизборна кампания) с времетраене до 90 минути.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Най-малко половината от времето по ал. 1 се предоставя на парламентарно представените партии и коалиции, регистрирали кандидати за народни представители, и на определени от тях кандидати, а останалата част от времето - на извънпарламентарните партии и коалиции, регистрирали кандидати за народни представители, и на определени от тях кандидати, по споразумение между представителите на Българската национална телевизия, Българското национално радио и на партиите и коалициите, регистрирали кандидати.

(3) Диспутите могат да се проведат и с едновременното участие на кандидати за народни представители и представители на всички партии и коалиции, допуснати до изборите.

Чл. 66. (1) Регионалните радио- и телевизионни центрове се използват от инициативните комитети и независимите кандидати и от партиите и коалициите в периода на предизборните излъчвания по реда, предвиден за Българска национална телевизия и Българско национално радио.

(2) Регионалните радио- и телевизионни центрове предоставят до два часа радио- и телевизионно време за диспути между кандидати и представители на партии и коалиции.

(3) Редът за участие в диспутите се определя по жребий не по-късно от 31 дни преди изборния ден. Ръководителите на регионалните радио- и телевизионни центрове, съвместно с представители на партиите, коалициите и инициативните комитети, определят екипите, формите и условията за реализиране на предаванията, както и темите на диспутите.

Чл. 67. (1) Други радио- и телевизионни оператори, включително кабелни телевизии, могат да предоставят време за

отразяване на предизборната кампания при едни и същи условия и цени на независими кандидати, партии и коалиции.

(2) Собствениците на радио- и телевизионните оператори по ал. 1 или техни представители обявяват писмено условията и реда за предоставяне на време за отразяване на предизборната кампания.

(3) Условията по ал. 2 се предоставят на Централната избирателна комисия за радио- и телевизионните оператори с национален обхват, и на районните избирателни комисии - за радио- и телевизионните оператори с регионален и местен обхват, не по-късно от 10 дни преди началото на предизборните излъчвания.

Чл. 68. Предизборните предавания по Българска национална телевизия и Българско национално радио и техните регионални центрове се заплащат от партиите, коалициите и инициативните комитети по тарифа, определена от Министерския съвет не по-късно от 40 дни преди изборния ден. Заплащането се извършва преди излъчване на предаването.

Чл. 69. Когато е излъчено предаване, накърняващо правата и доброто име на кандидат, той има право на отговор при условията на чл. 18 от Закона за радиото и телевизията. Искането до съответния радио- или телевизионен оператор може да се направи в срок до 24 часа след излъчване на предаването.

Чл. 70. (1) При нарушаване на реда за провеждане на предизборната кампания от радио- и телевизионните оператори могат да се подават жалби в срок до 24 часа след излъчване на съответното предаване.

(2) Жалбите се подават до:

1. Централната избирателна комисия, когато операторът има лицензия с национален обхват;

2. районната избирателна комисия по седалището на оператора, когато той има лицензия с регионален или местен обхват.

(3) Когато жалбата е подадена до комисия, която не е компетентна, тя незабавно я изпраща на надлежната комисия, като уведомява жалбоподателя.

(4) Надлежната районна избирателна комисия разглежда жалбата в срок от 24 часа и постановява решение, което е окончателно.

Чл. 71. (1) Предизборната кампания се финансира със средства на независимите кандидати и на партиите и коалициите, както и чрез дарения от физически и юридически лица.

(2) Даренията по ал. 1 не могат да бъдат повече от 10 000 лв. от едно физическо лице и повече от 30 000 лв. от едно юридическо лице.

(3) Забранява се финансиране на предизборната кампания от юридически лица с повече от 50 на сто държавно или общинско участие.

(4) Забранява се финансиране на предизборната кампания от чуждестранни физически и юридически лица, както и от смесени дружества с повече от 25 на сто чуждестранно участие.

(5) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Партиите и коалициите представят в Сметната палата в срок 5 дни след регистрацията си за участие в изборите банкови сметки за приходите и разходите по обслужване на предизборната кампания, както и отделни банкови сметки за избирателни райони, ако има такива. За банкови сметки на коалициите се смятат банковите сметки на една или повече от включените в състава на коалицията партии.

Чл. 72. Финансирането по чл. 71, ал. 1 не може да надхвърля общо:

1. за партия - 1 000 000 лв.;
2. за коалиция - 2 000 000 лв.;
3. за инициативен комитет - 200 000 лв.

Чл. 73. (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) В срок до един месец след изборния ден партиите, коалициите и инициативните комитети представят отчети пред Сметната палата за набраните и изразходваните в предизборната кампания средства, включително и извлечения от представените за участие в изборите банкови сметки.

Глава седма

ГЛАСУВАНЕ

Чл. 74. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Гласуването се извършва с бяла обща бюлетина по образец.

(2) Бюлетината не може да съдържа реквизити извън изброените в закона.

(3) Бюлетината съдържа:

1. номера на избирателния район;
2. квадратче за отразяване на волята на избирателя;
3. поредния номер на партията или коалицията;
4. пълното и/или съкратеното наименование на партията или коалицията;
5. имената на кандидатите, заемащи първите три места в кандидатската листа на партията или коалицията.

(4) Номерът на избирателния район се изписва най-отгоре на бюлетината. Реквизитите по ал. 3, т. 2, 3, 4 и 5 се изписват отляво надясно на отделен хоризонтален ред за всяка партия или коалиция.

(5) На хоризонтален ред, определен за независим кандидат, след квадратчето по ал. 3, т. 2 се изписват пореден номер, трите имена на кандидата и означението "независим".

(6) Редовете на отделните партии, коалиции и независими кандидати се отделят един от друг с празен ред и с плътна черна хоризонтална линия.

(7) Поредните номера на партиите и коалициите се определят чрез жребий от Централната избирателна комисия в присъствието на техни представители не по-късно от 25 дни преди изборния ден. Определените поредни номера са еднакви за цялата страна.

(8) Когато съответната партия или коалиция не е издигнала кандидати в съответния избирателен район, в бюлетината се изписва само нейният номер.

(9) Номерата на независимите кандидати следват номерата на партиите или коалициите съгласно поредността на регистрацията на кандидата от съответната районна избирателна комисия.

(10) Бюлетината за гласуване в чужбина не съдържа реквизитите по ал. 3, т. 5 и по ал. 5.

Чл. 75. (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.)

Чл. 76. (1) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ относно изр. 1 - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

Партията или коалицията заплаща разходите по производство на бюлетините, с които участва в изборите. Броят на отпечатаните бюлетини е равен на броя на избирателите в страната, увеличен с 10 на сто.

-----
(2) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ относно изр. 1 - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

Инициативните комитети и независимите кандидати за народни представители заплащат разходите по производство на бюлетините, с които кандидатите участват в изборите. Броят на отпечатаните за един независим кандидат бюлетини е равен на броя на избирателите в многомандатния район, увеличен с 10 на сто.

-----
(3) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

Разходите за производство на бюлетините се обявяват от Министерския съвет не по-късно от 45 дни преди изборния ден.

-----
(4) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

Партиите и коалициите представят в Централната изборителна комисия банков документ за превод на сумата по ал. 1 по сметка на Министерски съвет не по-късно от 31 дни преди изборния ден.

-----
 (5) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

 Инициативните комитети или независимите кандидати представят в районните изборителни комисии банков документ за превод на сумата по ал. 2, по сметка на Министерски съвет, не по-късно от 31 дни преди изборния ден. Районните комисии съобщават незабавно за превода на Централната изборителна комисия.

-----
 (6) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

 Когато партия или коалиция не представи банков документ за превод по реда на ал. 4, Централната изборителна комисия анулира регистрацията ѝ, както и регистрираните от нея кандидатски листи, и уведомява незабавно всички районни изборителни комисии.

-----
 (7) (Обявена за противоконституционна от КС на РБ - ДВ, бр. 44 от 2001 г.)

 Когато инициативен комитет или издигнатият от него независим кандидат не представят банков документ за превод по реда на ал. 5, районната изборителна комисия анулира регистрациите на инициативния комитет и на независимия кандидат и незабавно уведомява Централната изборителна комисия.

Чл. 77. (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

Чл. 78. (1) Гласуването се извършва по изборителни секции в предназначени за тази цел изборни помещения.

(2) В срок не по-късно от 20 дни преди изборния ден кметовете на общини изпращат в районната изборителна комисия списък с адресите на изборителните секции.

Чл. 78а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Когато в сграда с повече от един етаж има секции и на горни етажи и секцията на изборител с физическо увреждане на опорно-двигателния апарат или с увреждане на зрението се намира на някой от тях, изборителят може да гласува в изборителна секция, която се намира на първия етаж (партера), изрично посочена с решение на районната изборителна комисия.

(2) В сградата по ал. 1 задължително се обособява поне една секция на първия етаж (партера) за избиратели с физически увреждания на опорно-двигателния апарат и със зрителни увреждания.

(3) Пред избирателната секция по ал. 1 се поставят табела и други обозначителни знаци, на които се отбелязва и допълнителното ѝ предназначение.

(4) Не по-късно от 7 дни преди датата на провеждане на изборите районната избирателна комисия оповестява по подходящ начин чрез средствата за масово осведомяване и местния печат мерките, позволяващи на хората с физически и зрителни увреждания да се придвижат и да гласуват в изборния ден.

(5) В обявлението по ал. 4 се посочват телефон и адрес, на които могат да се правят заявки за помощ в изборния ден.

Чл. 79. (1) Забранява се поставянето на агитационни материали на партии, коалиции и независими кандидати в изборните помещения, както и на разстояние, по-малко от 50 метра от входа на сградата, в която е изборното помещение, в периода от 24 часа преди изборния ден до края на гласуването.

(2) Когато секционната избирателна комисия установи наличие на материали по ал. 1, тя незабавно ги отстранява, при необходимост със съдействието на кмета или кметския наместник и на органите на Министерство на вътрешните работи.

Чл. 80. (1) Преди изборния ден секционната избирателна комисия получава от общинската администрация и от районната избирателна комисия:

1. избирателни кутии;
2. (изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) бюлетини за гласуване;
3. избирателни списъци;
4. формуляр на секционен протокол;
5. формуляри на извлечения и чернови на секционните протоколи;
6. (нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) печат на секционната избирателна комисия;
7. (предишна т. 6 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) други помощни технически материали.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Председателят на секционната избирателна комисия, определен от районната избирателна комисия неин член и кметът на общината, района или кметството или определено от тях с нарочна заповед длъжностно лице от общинската администрация подписват протокол за предаването и приемането на бюлетините, изборните книжа и материали. В случай на неявяване на председателя на секционната избирателна комисия

бюлетините, изборните книжа и материали се получават и протоколът се подписва от заместник-председателя на секционната избирателна комисия.

(3) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Печатът на секционната избирателна комисия се предава в запечатан плик, който се подписва от лицата по ал. 2 в момента на получаването му и се отваря при откриването на изборния ден в секцията. След приключване на гласуването печатът се поставя и затваря в плик, който се подписва от председателя и секретаря на комисията.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) След подписване на протокола отговорността за опазване на книжата и материалите носи председателят на секционната избирателна комисия.

Чл. 81. (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Пред изборното помещение се поставя образец на бюлетината и пълните кандидатдепутатски листи на регистрираните партии, коалиции и на независимите кандидати в съответния многомандатен избирателен район по реда в общата бюлетина.

(2) В изборното помещение се поставят кабините за гласуване, така че да се осигури тайната на гласуването. Кабините трябва да позволяват гласуване на избиратели с физически увреждания.

(3) След приключване на подготовката за гласуване помещението се запечатва с хартиена лента с подписите на присъстващите членове на секционната избирателна комисия.

(4) Изборните помещения се охраняват отвън от служители на Министерство на вътрешните работи.

Чл. 82. (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Изборното помещение се разпечатва и изборният ден се открива от председателя на секционната избирателна комисия в 6,00 ч., ако присъстват повече от половината от членовете на секционната избирателна комисия. При липса на кворум се уведомява районната избирателна комисия. Ако в 6,00 ч. са се явили повече от половината от членовете на секционната избирателна комисия, но не се е явил председателят на комисията, изборното помещение се разпечатва и изборният ден се открива от заместник-председателя на комисията, което обстоятелство се вписва в протокола с изборните резултати.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато до един час не се явят достатъчно членове на секционната избирателна комисия, районната избирателна комисия включва необходимия брой членове от резервите, на мястото на неявилите се членове в срок от един час.

(3) Когато председателят на секционната избирателна комисия отсъства, районната избирателна комисия назначава заместник-председателя за председател, а член на секционната избирателна комисия - за заместник- председател. Когато отсъства заместник-

председателят или секретарят на секционната изборителна комисия, районната изборителна комисия назначава член на секционната изборителна комисия за заместник-председател или секретар.

(4) Когато председателят, заместник-председателят и секретарят на секционната изборителна комисия отсъстват, районната изборителна комисия попълва състава на секционната изборителна комисия и назначава председател, заместник-председател и секретар измежду членовете и резервите.

(5) Централната изборителна комисия, по предложение на районната изборителна комисия, може да разреши гласуването в някои секции да започне в 5,00 ч.

Чл. 83. (1) При откриване на изборния ден в изборните помещения могат да присъстват кандидати, застъпници, представители на партии, коалиции и инициативни комитети, наблюдатели, журналисти и изборители.

(2) Председателят на секционната изборителна комисия проверява наличието на книгата и материалите по чл. 80, ал. 1 . Проверява се изправността на изборителната кутия и дали тя е празна. След проверката кутията се затваря и се запечатва с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията.

(3) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Председателят на секционната изборителна комисия маркира при откриване на изборния ден по уникален начин печата на секционната изборителна комисия, с който се подпечатват бюлетините и изборните книжа.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Председателят обявява изборния ден за открит.

Чл. 84. (1) По време на гласуването в изборното помещение могат да присъстват застъпници, представители на партии, коалиции и инициативни комитети, наблюдатели и журналисти.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Забранява се предварителното раздаване на бюлетини.

Чл. 84а. (Нов - ДВ, бр. 63 от 2006 г.) Лицата, служебно заети в произвеждането на изборите като членове на секционна изборителна комисия или като охрана на съответната изборителна секция, могат да упражнят правото си на глас в същата изборителна секция след вписване в допълнителната страница на основния изборителен списък, след като декларират писмено, че не са гласували и няма да гласуват на друго място.

Чл. 85. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Изборителят удостоверява самоличността си с лична карта или личен (зелен) паспорт за страната - само за изборителите, ползващи се от привилегията на разпоредбата на § 9а от преходните и

заклучителните разпоредби на Закона за българските документи за самоличност .

(2) Наборните военнослужещи удостоверяват самоличността си с военна книжка.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Избирателите в чужбина удостоверяват самоличността си с паспорт или военна карта съгласно чл. 13, ал. 1, т. 2 от Закона за българските документи за самоличност . В случай, че срокът на валидност на паспорта на избирателя е изтекъл, той се допуска до гласуване, ако представи удостоверение, издадено от дипломатическо или консулско представителство на Република България, че е подал заявление за удължаване на срока на валидност или за издаване на нов паспорт.

(4) Моряците на корабите удостоверяват самоличността си с моряшки паспорт.

Чл. 86. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Председателят или упълномощен член на комисията сверява данните от документа за самоличност на избирателя с тези от избирателния списък и го допуска до гласуване. Документът за самоличност остава в представителя на секционната избирателна комисия до полагането на подпис от избирателя в избирателния списък.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато се установи разлика между единните граждански номера в документа за самоличност и в избирателния списък, единният граждански номер от документа за самоличност се записва в графата "Забележки" на избирателния списък. По същия начин се постъпва и когато се установи разлика в някое от имената на избирателя в списъка и според документа за самоличност при идентичност на единния граждански номер.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Избирателите с удостоверения за гласуване на друго място или декларации по чл. 36, ал. 9 ги предават на комисията, която проверява данните в тях и ги прилага към допълнителния избирателен списък. Тези удостоверения са неразделна част от списъка.

Чл. 87. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Избирателят получава от член на секционната избирателна комисия бюлетина, която се подпечатва с печата на комисията в момента на получаването ѝ, след което отива в кабината да гласува. В кабината може да се намира само един избирател.

(2) Избирателят гласува, като:

1. поставя в квадратчето срещу наименованието на избраната от него партия, коалиция или независим кандидат знак, изразяващ по еднозначен начин неговия вот;

2. сгъва бюлетината по начин, непозволяващ да се вижда отбелязаното маркиране на партия, коалиция или независим кандидат;

3. излиза от кабината и подава сгънатата бюлетина на член на комисията, който я подпечатва повторно с печата на комисията;

4. пуска бюлетината в избирателната кутия;

5. полага подпис в избирателния списък.

(3) Когато избирателят е ученик или студент, който е гласувал при условията на чл. 36, ал. 9, член на секционната избирателна комисия полага печат и подпис и в ученическата или студентската книжка на избирателя.

(4) При гласуване в чужбина член на секционната избирателна комисия полага печат и подпис и в паспорта на избирателя.

(5) След гласуване избирателят получава обратно документа си за самоличност и напуска помещението на избирателната секция.

Чл. 88. (1) Гласуването е лично.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато избирателят е с такова физическо увреждане, което не му позволява да извърши сам необходимите действия при гласуването, председателят на комисията може да разреши гласуването да се извърши с помощта на придружител, посочен от избирателя. При оспорване на решението на председателя от член на комисията спорът се решава окончателно от секционната избирателна комисия. Името и единният граждански номер на придружителя, както и причината за гласуване с придружител се вписват в графата "Забележки" на избирателния списък от член на комисията. Когато физическото увреждане не позволява на избирателя да се подпише, в полето за подпис член на комисията отбелязва "гласувал". Това обстоятелство се отбелязва в графата "Забележки" и в протокола на секционната избирателна комисия.

(3) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Неграмотността не е основание за гласуване с придружител.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Не се разрешава на едно лице да бъде придружител на повече от двама избиратели.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Член на комисията не може да бъде придружител.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Не се разрешава присъствие на други лица, освен гласуващи в момента избиратели, на разстояние, по-малко от три метра от кабините за гласуване, когато в тях има избирател.

(7) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Не се разрешава гласуване извън изборното помещение.

(8) (Предишна ал. 7, изм. и доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Забранява се изнасянето на бюлетини от избиратели извън изборното помещение.

(9) (Предишна ал. 8, изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Забранява се изнасянето на избирателни кутии, печат на секционна избирателна комисия, бюлетини и избирателни списъци извън изборното помещение след приемането им от комисията в предизборния ден и по време на гласуването и преброяването на гласовете.

Чл. 88а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Избирател с физическо увреждане на опорно-двигателния апарат или с увреждане на зрението удостоверява самоличността си с документ за самоличност пред секционната избирателна комисия в секцията по чл. 78а, ал. 1 .

(2) Член на секционната избирателна комисия от секцията по чл. 78а, ал. 1 , определен от председателя и секретаря ѝ, отива в секционната избирателна комисия на избирателя с документа му за самоличност.

(3) След сверяване на данните на избирателя от документа му за самоличност с тези от основния избирателен списък председателят на секционната избирателна комисия в секцията по постоянен адрес зачертава името и останалите данни на избирателя в основния избирателен списък, отбелязва в графа "Забележки", че избирателят ще гласува в секцията по чл. 78а, ал. 1 , и съставя протокол в два екземпляра - по един за всяка секционна избирателна комисия.

(4) Протоколът съдържа:

1. номер и дата на издаване на протокола;
2. данни за секцията и секционната избирателна комисия, издаващи протокола;
3. име, единен граждански номер и постоянен адрес на избирателя, вид и номер на документа за самоличност;
4. номер на секцията по чл. 78а, ал. 1 , в която ще гласува избирателят.

(5) Протоколът се подписва от председателя и секретаря на секционната избирателна комисия, която го съставя.

(6) Екземпляр от протокола се прилага към основния избирателен списък на секцията по постоянен адрес на избирателя.

(7) Другият екземпляр от протокола се предава на члена на секционната избирателна комисия от секцията по чл. 78а, ал. 1 , като той се връща в секцията си и предава протокола на председателя на секционната избирателна комисия.

(8) Избирателят се вписва в основния избирателен списък на секцията по чл. 78а, ал. 1 , като в графа "Забележки" се отбелязват данните за номера и датата на протокола и се вписва думата

"протокол". Протоколът се прилага към основния списък, след което избирателят се допуска да гласува.

Чл. 89. (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато избирателната кутия се напълни с бюлетини, върху нейния отвор се залепва хартиена лента с подписите на членовете на комисията, така че да не могат да се пускат повече бюлетини. Пълната кутия остава на масата.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Председателят проверява изправността на втората кутия и дали тя е празна. Кутията се затваря и запечатва с хартиени ленти, подписани от присъстващите членове на комисията, и гласуването продължава. Това обстоятелство се вписва в протокола с изборните резултати.

Чл. 90. (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Избирателите гласуват до 19,00 ч. Когато в 19,00 ч. пред изборното помещение има негласували избиратели, установяването на техния брой и самоличността им се извършва от председателя и секретаря на секционната избирателна комисия. Тези избиратели им предават документите си за самоличност до гласуването. Само тези избиратели се допускат до гласуване след 19,00 ч.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Секционната избирателна комисия може да преустанови гласуването, когато са налице съществени нарушения на изборния процес. След тяхното отстраняване гласуването продължава. Решението за преустановяване на гласуването се съобщава незабавно на Централната избирателна комисия чрез районната избирателна комисия. Тези обстоятелства се отразяват в протокола на секционната избирателна комисия с изборните резултати.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) При необходимост от възстановяване на реда и по решение на секционната избирателна комисия председателят може да потърси съдействието на кмета или кметския заместник и на органите на Министерство на вътрешните работи. Тези обстоятелства се отразяват в протокола на секционната избирателна комисия с изборните резултати.

(4) Не се допускат в изборното помещение лица с поведение, накърняващо добрите нрави, както и лица, носещи предмети, опасни за живота и здравето на гражданите.

(5) Въоръжени лица не се допускат в изборното помещение освен в случаите по ал. 3.

Глава осма

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ИЗБОРНИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Чл. 91. (1) След изтичане на изборния ден председателят на секционната избирателна комисия обявява гласуването за приключило.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Неизползваните бюлетини се опаковат и отстраняват.

Чл. 92. Секционната избирателна комисия установява резултатите от гласуването и ги отразява в секционен протокол.

Чл. 93. При отваряне на избирателните кутии и при установяване на резултатите от гласуването могат да присъстват кандидати, застъпници, представители на партии, коалиции и инициативни комитети, наблюдатели и журналисти.

Чл. 94. Секционният протокол е в три идентични екземпляра и е изработен на трипластова индигирана хартия. Всеки екземпляр е на един лист с обособени страници. Преди попълване на протокола се съставя чернова, която по форма и съдържание е еднаква с него.

Чл. 95. (1) Секционният протокол се подписва от всички членове на комисията след съставянето му. След подписването председателят обявява резултатите от гласуването.

(2) Поправки в протокола след подписването му могат да се правят преди обявяване на резултатите от гласуването. Поправката се подписва от всички членове на комисията, като отстрани се пише "поправка". Очевидни фактически грешки могат да се поправят и след обявяване на резултата.

(3) Член на комисията не може да откаже да подпише протокола. Отказът на член на комисията да подпише протокола се отбелязва в него. Член, който не е съгласен с отразеното в протокола, го подписва с особено мнение.

(4) Когато член на комисията е обективно възпрепятстван да подпише протокола, това се отбелязва, като се посочват и причините.

(5) Неподписването на протокола от член на комисията не го прави недействителен.

(6) Извлечение от протокола се поставя на видно място пред секцията.

(7) Кандидатите, застъпниците, представителите на партии, коалиции и инициативни комитети и наблюдателите имат право да получат извлечение от протокола.

Чл. 96. Преди отваряне на избирателната кутия в протокола се вписват:

1. данните за избирателната секция, включително имената на членовете на комисията и на присъствалите други лица;
2. часът на откриване на изборния ден и на приключване на гласуването;
3. броят на избирателите според основния избирателен списък;
4. броят на избирателите в допълнителния избирателен списък;

5. броят на гласувалите избиратели според положените в избирателните списъци подписи;

6. (доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) броят на удостоверенията за гласуване на друго място и на декларациите по чл. 36, ал. 9 .

Чл. 97. (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) При установяване на резултатите от гласуването:

1. една бюлетина съответства на един глас, който може да е действителен или недействителен;

2. гласът е действителен само когато от съдържанието на бюлетината може да се определи категорично волята на избирателя и бюлетината съдържа два броя печати на съответната секционна избирателна комисия;

3. броят на гласувалите избиратели е равен на броя на намерените в избирателните кутии бюлетини.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Гласът по ал. 1 е действителен и когато:

1. в бюлетините има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството;

2. върху бюлетините има саморъчно написани знаци, механически увреждания и зачертавания извън квадратчетата за отразяване волята на избирателя.

(4) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

(5) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

Чл. 98. (1) Преди отваряне на избирателната кутия от масата се отстраняват всички вещи с изключение на черновите.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Само един член по решение на комисията има достъп до бюлетините под наблюдението и контрола на останалите членове.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Избирателната кутия се отваря, бюлетините се изваждат една по една и се броят.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато в гласуването е била включена втора избирателна кутия, тя се отваря след изчерпване на бюлетините от първата кутия и изваждането и броенето на бюлетините продължава.

(5) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

(6) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Бюлетините се подреждат на купчинки, както следва:

1. купчинка от бюлетини по установения образец, в които не е отразен вотът на избирателя;

2. купчинка от бюлетини по установения образец:

а) с отбелязан вот за две или повече различни кандидатски листи, или

б) които не съдържат два броя печати на съответната секционна изборителна комисия; тези бюлетини се унищожават с надпис "унищожена" върху всяка бюлетина;

3. купчинки от бюлетини по установения образец с отбелязан вот, които съдържат два броя печати на съответната секционна изборителна комисия.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Когато по съдържанието на някоя бюлетина възникне спор, случаят се описва в протокол.

Чл. 99. (1) Секционната изборителна комисия преброява подадените в секцията гласове.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Броят на недействителните гласове е равен на сумата от броя на бюлетините по чл. 98, ал. 6, т. 1 и 2.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Общият брой на действителните гласове е равен на броя на бюлетините по чл. 98, ал. 6, т. 3.

Чл. 100. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) В протокола на секционната изборителна комисия последователно се вписват:

1. броят на намерените в изборителните кутии бюлетини;
2. броят на недействителните гласове;
3. броят на действителните гласове;
4. броят на гласовете, подадени за всяка партия, коалиция или независим кандидат;
5. броят на подадените заявления, възражения, жалби и взетите по тях решения.

Чл. 101. Екземплярите от протокола за районната и Централната изборителна комисия се предават от председателя или заместник-председателя, секретаря и член на комисията на районната изборителна комисия. Останалите книжа и материали се предават на общинската администрация.

Чл. 102. (1) Районната изборителна комисия приема и проверява секционните протоколи.

(2) Когато районната изборителна комисия установи очевидни фактически грешки в секционния протокол, тя го връща на секционната изборителна комисия за отстраняването им.

(3) При приемане на секционния протокол районната изборителна комисия издава подписана разписка, съдържаща числовите данни от протокола. Членовете на секционната изборителна комисия поставят тази разписка до извлеченията от секционния протокол.

Чл. 103. (1) Въз основа на данните от секционните протоколи районната избирателна комисия отчита резултатите от гласуването в многомандатния избирателен район и съставя районен протокол.

(2) Районният протокол е в два идентични екземпляра и е изработен на двупластова индигирана хартия. Всеки екземпляр е на един лист с обособени страници. Преди попълване на районния протокол се съставя чернова, която по форма и съдържание е еднаква с него.

(3) Гласовете от плавателните съдове, на които е образувана избирателна секция, се прибавят към гласовете от многомандатния избирателен район по чл. 42 .

(4) (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

(5) (Нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Независим кандидат се смята за избран, ако е получил районната избирателна квота от гласовете в избирателния район.

Чл. 104. (1) Районният протокол се подписва от всички членове на комисията.

(2) След подписването председателят обявява избраните независими кандидати и съобщава резултатите от гласуването по кандидатски листи на партии и коалиции.

(3) При констатиране на очевидна фактическа грешка в районния протокол могат да се извършват поправки. Всяка поправка се подписва от всички членове на комисията, като отстрани се пише "поправка".

(4) Член на районна избирателна комисия не може да откаже да подпише протокола. Когато член на комисията не е съгласен с отразеното в протокола, той го подписва с особено мнение.

(5) Когато член на комисията е обективно възпрепятстван да подпише протокола, това се отбелязва, като се посочват и причините.

(6) Неподписването на протокола от член на комисията не го прави недействителен.

(7) Извлечение от протокола се поставя на видно място пред сградата, в която се помещава районната избирателна комисия.

(8) Кандидатите, застъпниците, представителите на партии, коалиции и инициативни комитети и наблюдателите имат право да получат извлечение от районния протокол.

Чл. 105. Районните избирателни комисии създават база данни чрез компютърна обработка на секционните протоколи в избирателния район и на протокол-грамите от чужбина и от плавателните съдове под български флаг.

Чл. 106. (1) Председателят или заместник-председател, секретарят и член на районната избирателна комисия предават на

Централната изборителна комисия първия екземпляр на районния протокол, първите екземпляри от секционните протоколи и копия на разписките по чл. 102, ал. 3 не по-късно от 48 часа след получаване на секционните протоколи.

(2) След проверка на книгата по ал. 1 Централната изборителна комисия издава разписка на районната изборителна комисия.

(3) Книжата и материалите на районната изборителна комисия, с изключение на предназначенияте за Централната изборителна комисия, се предават на администрацията на областта, на чиято територия е разположена тази комисия.

(4) Изборните книжа и материали се съхраняват от областните администрации до следващите избори.

(5) Изборните книжа и материали от гласуването в чужбина се изпращат на Централната изборителна комисия, а от гласуването на плавателни съдове под български флаг - на общината по чл. 42 . Тези книжа и материали се съхраняват по реда на ал. 4.

Чл. 107. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) (1) Общият брой спечелени мандати за всяка партия и коалиция се определя от Централната изборителна комисия въз основа на сумата на подадените за нея действителни гласове в страната и в чужбина по метода на Д'Ондр според методиката по чл. 23, ал. 1, т. 10 .

(2) Гласовете от чужбина за партиите и коалициите се прибавят към гласовете за партиите и коалициите от страната според методиката по чл. 23, ал. 1, т. 10 . В чужбина се гласува с бюлетина само за партии и коалиции без имена на кандидатите.

(3) Броят на мандатите на партии и коалиции в многомандатните изборителни райони се определя по метода Д'Ондр въз основа на съотношението на гласовете за тях, подадени от страната.

Чл. 108. (1) Право на участие при разпределяне на мандатите на национално ниво имат партиите и коалициите, получили не по-малко от четири на сто от действителните гласове в цялата страна и в чужбина.

(2) Броят на мандатите, които се разпределят между партиите и коалициите по ал. 1, е равен на броя на народните представители в Народното събрание, намален с броя на избраните независими кандидати.

Чл. 109. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Разпределянето на мандатите по кандидатските листи на партиите и коалициите в многомандатните изборителни райони става съгласно методиката по чл. 23, ал. 1, т. 10 .

Чл. 110. (1) Когато кандидатът за народен представител, издигнат от партия или коалиция, е избран в два многомандатни избирателни района, той е длъжен в едномесечен срок от узнаването писмено да заяви в Централната избирателна комисия в коя листа желае да остане избран.

(2) В случаите по ал. 1 Централната избирателна комисия обявява за избран първия по ред неизбран кандидат в листата, от която кандидатът за народен представител се е отказал.

Чл. 111. Централната избирателна комисия обявява резултатите от гласуването, както следва:

1. получените гласове и разпределението на мандатите между партиите, коалициите и независимите кандидати - не по-късно от четири дни след изборния ден;

2. имената на избраните народни представители - не по-късно от седем дни след изборния ден.

Чл. 112. Кандидатите за народни представители и централните ръководства на партиите и коалициите, участвали в изборите, могат да оспорват законността на избора чрез посочените в чл. 150, ал. 1 от Конституцията на Република България органи пред Конституционния съд в срок не по-късно от 14 дни от обявяването на резултатите от Централната избирателна комисия.

Чл. 113. (1) Централната избирателна комисия създава база данни чрез компютърна обработка на секционните протоколи от страната и протокол-грамите.

(2) Данните от базата по ал. 1 се сравняват с базите данни на районните избирателни комисии. При наличие на разлики, както и при установяване на очевидни фактически грешки, Централната избирателна комисия се произнася с решение по всеки от случаите и актуализира базата данни.

(3) Резултатите от изборите по пропорционалната система се определят според актуализираната база данни.

(4) Когато разликите или грешките по ал. 2 са от естество да променят резултата при избиране на независим кандидат за народен представител, Централната избирателна комисия съобщава за тях на заинтересуваните кандидати, партии и коалиции.

(5) Бюлетинът на Централната избирателна комисия се публикува според актуализираната база данни.

(6) Актуализираната база данни на Централната избирателна комисия на магнитен носител се предоставя на президента на републиката, на Министерския съвет, на партиите, коалициите и независимите кандидати, участвали в изборите, на социологически агенции, на библиотеки, на университети, на Българската академия на науките и на други звена.

(7) Базата данни по ал. 6 не може да се променя и разпространява без разрешение на Централната изборителна комисия.

Глава девета

ПРЕДСРОЧНО ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПЪЛНОМОЩИЯ

Чл. 114. Пълномощията на народен представител се прекратяват предсрочно при условията на чл. 72 от Конституцията на Република България .

Чл. 115. (1) При предсрочно прекратяване на пълномощията на народен представител Централната изборителна комисия обявява за народен представител следващия в съответната листа кандидат.

(2) Народен представител, избран за министър, се замества от следващия в листата кандидат за времето, през което изпълнява функциите на министър.

(3) Когато в листата няма повече кандидати, както и когато са прекратени пълномощията на народен представител, избран като независим кандидат, мястото остава незаето до края на пълномощията на Народното събрание.

Глава десета

АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 116. (1) Който наруши разпоредбите на този закон, се наказва с глоба от 50 до 2000 лв., когато деянието не представлява престъпление.

(2) Длъжностно лице, което умишлено извърши нарушение по ал. 1, се наказва с глоба от 500 до 5000 лв.

Чл. 117. Актове за констатиране на нарушенията се съставят от председателите на Централната изборителна комисия и на районните изборителни комисии по решение на съответната комисия в тридневен срок от получаване на сигнала или жалбата за нарушението.

Чл. 118. (Доп. - ДВ, бр. 24 от 2006 г.) Наказателните постановления се издават от областните управители по местоизвършване на нарушението в тридневен срок от получаване на преписката. Ако актът е срещу областния управител, наказателното постановление се издава от министъра на държавната администрация и административната реформа

Чл. 119. (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.) Установяването на нарушенията, съставянето на актовете, издаването и обжалването на наказателните постановления се извършва по реда на Закона за административните нарушения и наказания и Административнопроцесуалния кодекс .

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

(Загл. изм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.)

§ 1. По смисъла на този закон:

1. "документ за самоличност" е:

а) лична карта;

б) (доп. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) личен (зелен) паспорт само за граждани, ползващи привилегиата на разпоредбата на § 9а от преходните и заключителните разпоредби на Закона за българските документи за самоличност ;

в) военна книжка на наборен военнослужещ;

г) паспорт (задграничен) на гражданин, намиращ се в деня на изборите в чужбина;

д) моряшки паспорт на гражданин, намиращ се в деня на изборите на плавателен съд под български флаг;

е) (нова - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) военна карта на кадрови военнослужещ от българската армия, намиращ се в деня на изборите в чужбина;

2. "политически сили" са партиите и коалициите;

3. "коалиция" е предизборна коалиция;

4. (изм. - ДВ, бр. 38 от 2005 г.) "парламентарно представени" са партии и коалиции, които имат парламентарна група или достатъчен брой народни представители, за да образуват такава;

5. "наблюдатели" са:

а) представители на чуждестранни парламенти, на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, на чуждестранни партии и движения, както и лица, посочени от партии и коалиции, участващи в изборите, и поканени чрез Министерството на външните работи;

б) упълномощени членове на български неправителствени организации;

6. "районна избирателна квота" е частното от деленето на броя на действителните гласове, подадени в многомандатния избирателен район, на броя на определените за този район мандати; когато частното не е цяло число, районната избирателна квота е най-близкото до това частно по-голямо цяло число.

§ 1а. (Нов - ДВ, бр. 32 от 2005 г.) Невъзстановените суми от депозити по чл. 49а постъпват в Център "Фонд за лечение на деца" към министъра на здравеопазването.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. (Отм. - ДВ, бр. 32 от 2005 г.).

§ 3. Този закон отменя:

1. Закона за избиране на народни представители, общински съветници и кметове (обн., ДВ, бр. 69 от 1991 г.; изм., бр. 70, 76 и 98 от 1991 г.; частично отменен със Закона за местните избори - ДВ, бр.

66 от 1995 г., относно произвеждането на избори за общински съветници и кметове, бр. 22 от 1997 г. - Решение № 4 на Конституционния съд от 1997 г.; изм., бр. 24 от 2001 г.).

2. Закона за народните представители и народните съветници (обн., ДВ, бр. 32 от 1977 г.; изм., бр. 72 от 1981 г., бр. 27 и 87 от 1986 г., бр. 77 от 1991 г.).

3. Решение на Великото Народно събрание от 21 август 1991 г. за достъпа до националните средства за масово осведомяване по време на предизборната кампания (ДВ, бр. 71 от 1991 г.).

4. Указ № 1979 за запазване на изборните материали (ДВ, бр. 103 от 1976 г.).

§ 4. Разпоредбите на Закона за обществените поръчки (обн., ДВ, бр. 56 от 1999 г.; изм., бр. 92 и 97 от 2000 г.) за предвидените в него срокове не се прилагат при възлагането на конкурс за компютърна обработка на резултатите от изборите и изработването и отпечатването на бюлетините.

§ 5. В Закона за гражданската регистрация (обн., ДВ, бр. 67 от 1999 г.; изм., бр. 28 от 2001 г.) се правят следните допълнения:

1. В чл. 95, ал. 1 след думите "до общинската администрация" се добавя "или до органите по чл. 1, ал. 2 от Закона за българските документи за самоличност".

2. В чл. 114 се създава ал. 3:

"(3) Органите по чл. 1, ал. 2 от Закона за българските документи за самоличност изпращат данните за заявените постоянни адреси в ЕСГРАОН в петдневен срок."

3. Създава се § 6а :

"§ 6а. За граждани, които не са заявили постоянен адрес по реда на чл. 95, отбелязаната в личния (зелен) паспорт адресна регистрация се смята за постоянен адрес."

§ 6. (Отм. - ДВ, бр. 45 от 2002 г.).

§ 7. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ към Закона за изменение и допълнение на Закона за избиране на народни представители (ДВ, бр. 32 от 2005 г., в сила от 12.04.2005 г.)

§ 53. Централната избирателна комисия утвърждава техническия образец на бюлетините за гласуване в страната и в чужбина за избиране на 40-ото Народно събрание не по-късно от 28 дни преди изборния ден.

§ 54. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник".

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ към Закона за изменение и допълнение на Закона за избиране на президент и вицепрезидент на републиката
(ДВ, бр. 63 от 2006 г.)

.....
§ 30. Разпоредбите на Закона за обществените поръчки за сроковете на процедурите не се прилагат по отношение на изработването и отпечатването на бюлетините, кутиите за гласуване и печатите на секционните избирателни комисии.

§ 31. След преустановяване на дейността на Централната избирателна комисия, избрана от Народното събрание за произвеждане на изборите за президент и вицепрезидент, проверката за двойно гласуване се довършва от Централната избирателна комисия, образувана за провеждане на предходните парламентарни избори.